

ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΜΒΑΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΑΝΑΓΕΝΝΗΤΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ (της Έλενας Συμεωνίδου)

✘ Η σχέση μας με τη γη άλλαξε ριζικά με την έναρξη της γεωργικής δραστηριότητας περίπου δέκα χιλιάδες χρόνια πριν. Η μετάβαση από την νομαδική ζωή των κυνηγών-τροφοσυλλεκτών στην στατική ζωή των γεωργών που εγκαταστάθηκαν μόνιμα σε ένα μέρος επέτρεψε την εμφάνιση και ανάπτυξη μεγάλων πολιτισμών. Η Γεωργία έκανε επίσης δυνατή την αύξηση του πληθυσμού, η οποία με τη σειρά της δημιούργησε την ανάγκη για περισσότερη γεωργία, και η κυκλική σχέση μεταξύ των δύο άσκησε όλο και μεγαλύτερη πίεση στο περιβάλλον, γέννησε πολέμους και μεταμόρφωσε κυριολεκτικά τον πλανήτη.

Το αποτέλεσμα ήταν ότι κάποιοι από αυτούς τους μεγάλους πολιτισμούς εξαφανίστηκαν όταν ξεπέρασαν τη φέρουσα ικανότητα του τόπου που τους έτρεφε και εξάντλησαν τους φυσικούς πόρους τους, και άλλοι εμφανίστηκαν στη θέση τους σε άλλα μέρη. Ωστόσο, ως επί το πλείστον, η ανάπτυξη συνεχίστηκε απρόσκοπτα καθώς οι άνθρωποι αντλούσαν από τη γη αποθηκευμένη ενέργεια εκατομμυρίων χρόνων.

Στη συνέχεια ήρθε η βιομηχανική επανάσταση, την οποία ακολούθησε περίπου έναν αιώνα αργότερα η γεωργική πράσινη επανάσταση (μηχανοποίηση της παραγωγής, μονοκαλλιέργεια, χρήση λιπασμάτων και βιοκτόνων), που οδήγησε στην ακόμα μεγαλύτερη εκμετάλλευση των φυσικών πόρων.

Τους τελευταίους δύο αιώνες ο πληθυσμός της γης έκανε ένα γιγαντιαίο άλμα από ένα δισεκατομμύριο σε πάνω από επτά δισεκατομμύρια ανθρώπους σήμερα. Η μηχανοποίηση, η χρήση των ορυκτών καυσίμων, και η τεχνολογική πρόοδος έχουν φέρει ριζική αλλαγή στο πώς οι άνθρωποι οργανώνουν τη ζωή τους, δημιουργώντας νέες κοινωνικές και οικονομικές δομές

πρωτοφανείς στην ανθρώπινη ιστορία. Ο αγροτικός τρόπος ζωής εγκαταλείφθηκε για τον αστικό τρόπο ζωής και σήμερα, για πρώτη φορά στην ανθρώπινη ιστορία, υπάρχουν περισσότεροι άνθρωποι που ζουν στις πόλεις από ό, τι στις αγροτικές περιοχές. Αυτές οι αλλαγές έχουν οδηγήσει στη μετατόπιση της παραγωγής τροφίμων σε ατομικό, τοπικό και κοινοτικό επίπεδο: η παραγωγή τροφίμων έχει πλέον ανατεθεί σε πολυεθνικές εταιρείες και μεγάλες αγροτικές επιχειρήσεις.

Το μεγαλύτερο μέρος του ανθρώπινου πληθυσμού σήμερα είναι οι καταναλωτές και όχι οι παραγωγοί, και εξαρτώνται από την παγκόσμια οικονομία της αγοράς για το καθημερινό ψωμί τους. Το αποτέλεσμα είναι να μη γνωρίζουμε πού και πώς παράγεται η τροφή μας, ούτε το πραγματικό της κόστος, και το χειρότερο, ούτε τη διατροφική της αξία, που, κατά κοινή ομολογία, υποβαθμίζεται μέρα με τη μέρα.

Το κύριο επιχείρημα της βιομηχανικής γεωργίας είναι ότι η μαζική παραγωγή είναι απαραίτητη για να θρέψει τον αυξανόμενο πληθυσμό με φτηνό κόστος, και αυτή μπορεί να επιτευχθεί μόνο με τη μονοκαλλιέργεια σε μεγάλες εκτάσεις, με την αύξηση του μηχανολογικού εξοπλισμού, με τη χρήση βαρέων μηχανημάτων, χημικών λιπασμάτων, και ενός ευρέως φάσματος βιοκτόνων (βιοκτόνα: εντομοκτόνα, ζιζανιοκτόνα, μυκητοκτόνα, οτιδήποτε σκοτώνει τα ανεπιθύμητα στην καλλιέργεια ζωντανά πλάσματα) σε συνδυασμό με τις νέες επιστημονικές καινοτομίες, όπως τη βιοτεχνολογία. Οι εναλλακτικές, οικολογικές μέθοδοι καλλιέργειας διασύρονται συστηματικά ως οικονομικά μη βιώσιμες, αναποτελεσματικές, ως και ανέφικτες.

Παρόλο που η βιομηχανική γεωργία φαίνεται να έχει εντυπωσιακά επιτεύγματα είναι στη ουσία ένας οικολογικός παραλογισμός, που εξαρτάται απολύτως από εξωτερικές πηγές ενέργειας. Τα φυσικά συστήματα προτιμούν, και στην πραγματικότητα, εξαρτώνται από την ποικιλία για να λειτουργήσουν ως ένα ολοκληρωμένο και αυτόνομο σύνολο.

Αν κοιτάξουμε ένα φυσικό δάσος, ή οποιοδήποτε άλλο ανέπαφο

οικοσύστημα, δεν θα βρούμε ποτέ να κυριαρχεί μόνο ένα είδος σε μεγάλη έκταση στη χλωρίδα και την πανίδα. Η ποικιλότητα είναι ένας από τους θεμελιώδεις δείκτες ενός υγιούς οικοσυστήματος, και με βάση αυτόν τον κανόνα η μονοκαλλιέργεια θα μπορούσε να συγκριθεί με έναν ασθενή που βρίσκεται στο νοσοκομείο με τεχνητή υποστήριξη. Σε αντίθεση με τα συμβατικά γεωργικά συστήματα, τα οποία υποστηρίζονται από τεχνητά μέσα και εξωτερικές εισροές ενέργειας, τα υγιή οικοσυστήματα είναι εντελώς αυτόνομα. Επιπλέον, η δημιουργία μονοκαλλιεργειών απαιτεί μεγάλες εκτάσεις, που δημιουργούνται από την αποψίλωση δασών, και την καταστροφή φυσικών οικοσυστημάτων που παρέχουν υπηρεσίες ζωτικής σημασίας για όλες τις μορφές ζωής.

Επίσης, η διαχείριση στη βιομηχανική γεωργία είναι αναποτελεσματική. Κάθε στάδιο της διαδικασίας, από την προετοιμασία του εδάφους για την φύτευση μέχρι την συγκομιδή της σοδειάς, απαιτεί τη χρήση καριβών και ενεργοβόρων βαρέων μηχανημάτων, που υποβαθμίζει το έδαφος και έχει δυσβάσταχτο κόστος για τον παραγωγό. Η πρακτική του οργώματος, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για βαθύ όργωμα με βαριά μηχανήματα, οδηγεί σε ταχεία απώλεια εδαφών και στη μείωση της γονιμότητας του εδάφους. Το πρόβλημα της διάβρωσης επιτείνεται περαιτέρω από την άρδευση και τη γύμνωση του εδάφους μετά τη συγκομιδή. Το έδαφος είναι η βάση της γεωργίας, και όποιο σύστημα δεν το αντιμετωπίζει έτσι είναι απλώς αυτοκαταστροφικό.

Η βιομηχανική γεωργία είναι επίσης σε πολύ μεγάλο βαθμό εξαρτημένη από τα χημικά λιπάσματα, των οποίων η χρήση προκαλεί δικαιολογημένη ανησυχία. Τα συνθετικά λιπάσματα είναι υδατοδιαλυτά και, με κάθε άρδευση ή βροχή, ρυπαίνουν τα αποθέματα νερού μας, αποτελώντας σοβαρή απειλή για την ανθρώπινη υγεία. Η ζημιά είναι πολύ μεγαλύτερη, και ήδη προφανής, σε λίμνες, ποτάμια και θάλασσες, δηλαδή εκεί που ταξιδεύουν τα λιπάσματα μέσω του εδάφους, αφήνοντας πίσω τους ένα τοξικό μονοπάτι θανάτου και καταστροφής. Φυσικά, η ρύπανση δεν έχει πραγματικά τελειώσει εκεί, και συνεχίζει να επιστρέφει στην πηγή – στους ανθρώπους – αφού η τοξικότητα

συσσωρεύεται βιολογικά μέσα από την τροφική αλυσίδα στο πιάτο μας. Τα χημικά λιπάσματα καταστρέφουν τη φυσική γονιμότητα του εδάφους σκοτώνοντας και τη βιολογία του εδάφους, αυτή ακριβώς που κάνει τα θρεπτικά συστατικά διαθέσιμα στα φυτά, οπότε απαιτείται όλο και μεγαλύτερη εφαρμογή λιπασμάτων για να μπορέσουν τα φυτά να μεγαλώσουν. Καθώς η ζωή του εδάφους καταρρέει, το ίδιο κάνει και η δομή του εδάφους, κάνοντας όλο και πιο δύσκολη τη ζωή των ωφέλιμων μικροοργανισμών. Το κενό που αφήνουν πίσω τους οι ωφέλιμοι μικροοργανισμοί καταλαμβάνουν γρήγορα οι “κακοί”: τα παράσιτα και οι εχθροί των φυτών. Οπότε περνάμε στην αναπόφευκτη χρήση των βιοκτόνων.

Η διαταραχή της ζωής και της δομής του εδάφους καλλιεργεί ένα περιβάλλον ευνοϊκό για τα ζιζάνια και τα παράσιτα των φυτών. Τα φυτά που καλλιεργούνται με χημικά λιπάσματα, λόγω έλλειψης σωστής διατροφής, γίνονται όλο και πιο επιρρεπή σε επιθέσεις παρασίτων. Το πρόβλημα επιδεινώνεται στις μονοκαλλιέργειες, που δεν είναι τίποτα άλλο από ένας τεράστιος μπουφές για όλους τους εχθρούς των φυτών. Δεν υπάρχει τίποτα εγγενώς κακό στα παράσιτα και τα ζιζάνια: και τα δύο αποτελούν μηχανισμούς της φύσης για τη δημιουργία ισορροπίας και την αποκατάσταση υποβαθμισμένων τοπίων. Αντί να αναγνωρίζουν την πηγή των προβλημάτων αυτών, οι αγρότες – που ενθαρρύνονται έντονα από τις χημικές εταιρείες – τα βλέπουν ως εχθρούς, και αντιδρούν με την εφαρμογή ζιζανιοκτόνων και φυτοφαρμάκων. Αλλά η μάχη αυτή εναντίον της φύσης είναι μια χαμένη υπόθεση, καθώς τα ζιζάνια και τα παράσιτα εξελίσσονται γρήγορα και γίνονται ανθεκτικά στα βιοκτόνα, και απαιτούν για την καταπολέμησή τους ακόμα πιο ισχυρά και τοξικά δηλητήρια. Και όλα αυτά τα βιοκτόνα δεν περιορίζονται μόνο στα παράσιτα και τα ζιζάνια, αλλά έχουν σημαντικές επιπτώσεις και σε άλλες μορφές ζωής: η κρίση της κατάρρευσης του πληθυσμού των μελισσών, που τώρα αναγνωρίζεται ευρέως στην επιστημονική κοινότητα ως αποτέλεσμα της χρήσης φυτοφαρμάκων, δεν είναι παρά ένα παράδειγμα. Και ας μην ξεχνάμε ότι και αυτές οι χημικές ουσίες μπαίνουν στον κύκλο του νερού και καταλήγουν με πολλούς τρόπους στο πιάτο μας, απειλώντας την υγεία μας.

Τα προβλήματα με τη βιομηχανική γεωργία επιδεινώνονται από την κλιματική αλλαγή, τη λειψυδρία και την ερημοποίηση. Η βιομηχανία αντιδρά σε αυτές τις προκλήσεις υποσχόμενη ένα λαμπρό μέλλον με τη βιοτεχνολογία και τη γενετική τροποποίηση, αντί να αναγνωρίζει την ουσία όλων αυτών των προβλημάτων: ότι είναι ο τρόπος της φύσης να εξισορροπήσει την καταστροφική ανθρώπινη δραστηριότητα. Η βιομηχανία επιδιώκει να κυριαρχήσει στη φύση, βλέποντας την ως ένα ανεξάντλητο τραπεζικό μηχάνημα από όπου νομιμοποιείται να αντλεί εντατικά πλούτο. Αποτυγχάνει να αναγνωρίσει τη φύση ως ένα ζωντανό οργανισμό, ότι οι άνθρωποι είμαστε ένα μέρος της κι ότι όταν βλάπτουμε τη φύση βλάπτουμε αναπόφευκτα και τους εαυτούς μας.

Το πρόβλημα με τη βιομηχανική γεωργία είναι κατά βάση πρόβλημα του σύγχρονου τρόπου σκέψης. Μόνο εάν κατανοήσουμε ότι οφείλουμε να δρούμε σε συνεργασία με τη φύση και όχι εναντίον της, έχουμε ελπίδες να επιβιώσουμε και να έχουμε την ποιότητα ζωής που επιθυμούμε. Δεν είναι πολυτέλεια, είναι αναγκαιότητα, και μάλιστα επείγουσα αναγκαιότητα.

Μία άλλη μορφή γεωργίας είναι εφικτή, και δεν είναι απλώς βιώσιμη, ή αειφόρος, αλλά αναγεννητική για τη φύση και την κοινωνία. Μια γεωργία που λύνει τα προβλήματα στην πηγή τους και δεν κουκουλώνει μόνο τα συμπτώματα, που υιοθετεί μια ολιστική προοπτική για την παραγωγή τροφίμων και για τη λογιστική της ενέργειας, που χρησιμοποιεί δημιουργικά και όχι καταστροφικά τη σύγχρονη τεχνολογία και ταυτόχρονα λαμβάνει σοβαρά υπόψη της την παραδοσιακή τεχνογνωσία, που εκμεταλλεύεται ήπια αντί να διαταρράσσει τους κύκλους του νερού, του εδάφους και των άλλων φυσικών πόρων. Εν τέλει, η οικολογική αναγεννητική γεωργία είναι η μόνη που μπορεί να υποσχεθεί ένα ευοίωνο μέλλον και για τους ίδιους τους αγρότες, που σήμερα συνθλίβονται από τις παγίδες των συμβατικών γεωργικών πρακτικών, συμβάλλοντας στον επαναπροσδιορισμό και στην αναγέννηση των ανθρώπινων κοινωνιών, που φαίνεται να είναι ο μόνος εναλλακτικός δρόμος από τον μαρασμό και την υποβάθμιση που βιώνουμε σήμερα.

Πηγές: permaculture-greece.org // enopolian.gr

Το είδαμε/φωτό: Εναλλακτικός, enallaktikos.gr